

emma rose

re-enchantment and reclamation: nove percepcije zaljeva morecambe kroz ples, film i zvuk

re-enchantment and reclamation: new perceptions of morecambe bay through dance, film and sound

► *Re-enchantment and Reclamation* je dvogodišnji istraživački projekt koji je započeo 2006. godine, a uključuje četvero umjetnika sa sveučilišta u britanskom Lancasteru u suradnji s četvero umjetnika iz Velike Britanije i drugih zemalja. Kroz program radionica i predavanja projekt nastoji otkriti i razviti metode u plesu, filmu i umjetnostima zvuka kojima se može vratiti čar i iznova osvojiti pejzaž zaljeva Morecambe na sjeverozapadu Engleske. Projekt financira britanski Arts and Humanities Research Council, vijeće što ga financira vlada, a ono podupire istraživanja koja potiču kulturni, kreativni i ekonomski život nacije.

Prije nego što detaljnije opišem radionice, možda će biti korisno objasniti njihovu intelektualnu i stvaralačku osnovu, osobito zato što nisu zamišljene tako da slijede neki jasno određeni plan. Prije bi se moglo reći da su njihovi ciljevi istraživački, budući da se oslanjaju na kreativno i reflektivno eksperimentiranje. Projekt kreće od namjere da se stvori platforma s koje će umjetnici istraživati načine kako doživljaj okoliša oblikuje kulturne i umjetničke forme i procese, ali i obrnuto, kako te forme i procesi oblikuju naše shvaćanje nekoga kraja i regije. Projekt je zasnovan na pretpostavci da umjetnička djela mogu potaknuti ili dovesti u pitanje predodžbu koju neka zajednica ima o nekom okolišu, s posljedicama po razne interesne skupine, na primjer po one koji žive i rade na tom području, kao i one koji ga samo posjećuju.

Zaljev Morecambe nalazi se na sjeverozapadu Engleske i najveće je područje međustrujnog pješčanog tla i blatnih nizina u Velikoj Britaniji. Okolišno je značajan zbog svoje flore i faune, osobito kao stanište beskralježnjaka, rakova i ptica, a karakterističan je i po dramatičnim vidicima i morskom krajoliku. Međutim, taj kraj poznat je i kao jedan od privredno, društveno i kulturno zaostalijih u Velikoj Britaniji. Ta mješavina ponekad proturječnih obilježja, specifična

● *Re-enchantment and Reclamation* is a two-year research project, begun in 2006, involving four artists based at Lancaster University UK, who are collaborating with four artists from the UK and abroad. Through a programme of workshops and lectures the project aims to discover and develop methods in dance, film, and the sonic arts for re-enchanting and reclaiming the landscape of Morecambe Bay in the northwest of England. The project is funded by the Arts and Humanities Research Council of Great Britain; a government funded body supporting research that enhances the cultural, creative and economic life of the nation.

Before describing the workshops in more detail it is perhaps useful to explain their intellectual and creative terrain, particularly since they are not designed to execute a clearly identified agenda. Rather, their scope is exploratory, relying on creative, critical and reflexive experimentation. The project begins from an intention to provide a platform from which artists can explore how cultural and artistic forms and processes are shaped by the experience of an environment, and, reciprocally, how those forms and processes shape our understanding of the area and region. The project's premise is that that art works can enhance or challenge the perception that a community has of an environment, with implications for different interest groups, for example, those who live and work in the area as well as those who visit it.

Situated in the northwest of England, Morecambe Bay is the largest area of inter-tidal sand and mudflats in the UK. It is environmentally significant for its flora and fauna, particularly as a habitation for invertebrates, crustaceans and birds, as well as a place of dramatic views and seascapes, but it is also recognised as one of the more economically, socially and culturally disadvantaged areas in the UK. This

1

za područje zaljeva Morecambe, oblikuje umjetnike, njihova stvaralačka nastojanja i odgovarajuće radionice. Ako se želi u projekt uključiti građane, na primjer školsku djecu, stručnjake i zainteresirane akademske djelatnike, bit će potrebno suočiti se s napetostima između onoga što okoliš *jest* i onoga čime bi ga različiti ljudski projekti željeli *učiniti*.

'Krajolik' – kao primarno vizualni i prostorni spektakl, nešto što 'mi' uživamo promatrati i kretati se njime – dio je problema, ali nije i čitavi problem. Možda ćemo također poželjeti uzeti u obzir različite društvene, kulturne i ekonomske aktivnosti na tom području, na primjer poljoprivredu, ribarstvo, brodogradnju i turizam, budući da su i oni sami aspekti

1. Sellafield Works, snimio / aerial photograph: Simon Ledingham

mix of sometimes conflicting characteristics, specific to the Morecambe Bay area, informs the artists, their creative endeavour, and related workshops. If the project is to engage with the public, including school children, professionals and interested academics, tensions between what the environment is and what various human projects would wish to *make* it will need to be confronted.

The 'landscape' – as a primarily visual and spatial spectacle, something 'we' enjoy looking at and moving through – is part of the issue, but not the whole of it. We might also want to see various social, cultural and economic activities of the area, say agriculture, fishing, ship building and tourism, as themselves as-

tog okoliša. Ali kako da razumijemo i vrednujemo te aktivnosti, njihov utjecaj i implikacije? To nameće složeno pitanje što zapravo podrazumijevamo pod 'okolišem', osobito želimo li pristupiti onome što okoliš jest *po sebi*, u vlastitome kontekstu i prema vlastitim potrebama, barem kao regulativni ideal. Čini se važnim sačuvati aktivan smisao za integritet okoliša umjesto neke vrste ostataka osjećaja. To svraća pozornost na duži, ne-ljudski život okoliša, na primjer na geološko vrijeme i beskonačno složene ekološke procese, kao i na nenamjerne posljedice svrhovitog ljudskog djelovanja, koje je postavilo nepredvidive i nekontrolirane temelje za suvremeni svijet.

Prihvatanje razvoja uz istodobno izbjegavanje ili ublažavanje najgorih učinaka instrumentalnosti postalo je nešto oko čega se svi navodno slažu. Međutim, što se događa kada se taj ideal suoči s često proturječnim interesima i zahtjevima raznih interesnih skupina, kao što su radna mjesta, profinjeni pejzaži, turizam, nove prometne veze ili stambena izgradnja?

Projekt se također bavi sve većom zabrinutošću zbog našeg trenutnog odnosa prema prirodnom okolišu. Ti problemi nadilaze one koje specifične razvojne inicijative postavljaju pred prevladavajuće i rutinske načine na koje se percipiraju obilježja okoliša, odnosno kao problem koji valja riješiti ili kao resurs za iskorištavanje. I prečesto je to znalo dovesti do neosjetljivih, pa čak i štetnih inicijativa, koje paradoksalno zanemaruju upravo ona obilježja koja bi mogla biti od životne važnosti za druge izvore kulturne i ekonomske regeneracije. Intimna percepcija, snatrenje, sjećanje i ljubav prema mjestu, kroz koje se nekom području može maštovito i suosjećajno vratiti čar i ponovno ga osvojiti, dio su svakodnevnog iskustva kako stanovnika tako i posjetitelja. Također su od osobite važnosti za umjetnost. Drugim riječima, mogu se potvrditi i potaknuti onim umjetničkim djelima i događajima koji preispituju, ili pak, točnije rečeno, nastoje proživjeti neizbježnost gubitka čari i neizbježnost instrumentalnosti. Umjetnost može djelovati stimulatивно na kritičko mišljenje, ali također može pomoći da se ponovno uvede mogućnost očaranosti kao doživljaja obilježenog snažnom ekološkom i političkom dinamikom.

Doživljaj regije zaljeva Morecambe

Zaljev Morecambe egzistira u sjeni engleskog Lake Districta. Obično se smatra mjestom pokraj kojega se prolazi na putu prema Lake Districtu. Ovaj potonji kraj smješten je odmah sjeverno od zaljeva Morecambe i predstavlja potvrđeno područje izuzetne prirodne ljepote, koje je stoga proglašeno i jednim od najvažnijih nacionalnih parkova u Velikoj Britaniji. Njegov krajolik može ulijevati i strahopoštovanje i osjećaj slikovitosti. Proslavili su ga "jezerski" pjesnici William Wordsworth i Samuel Taylor Coleridge te likovni umjetnici kao John Ruskin i J. W. Turner. Također se aktivno održava, budući da ima velikog uspjeha kao

pects of the environment. But how do we understand and evaluate these activities, their impact and implications? This raises the thorny question of what we mean by 'the environment', and in particular of how we might approach the environment is *in itself*, in its own terms, according to its own demands, if only as a regulative ideal. It seems important to preserve an active sense of the integrity of the environment, and not merely as a kind of residual sentiment. This draws attention towards the longer, non-human life of the environment, for example geological time and infinitely complex ecological process, as well as to the unintended consequences of purposive human activity which build the unknowable and uncontrollable back into the modern world.

Embracing development, while avoiding or mitigating the worst effects of instrumentality, has become something to which everyone gives lip service. What happens, however, when this ideal faces the often conflicting interests and requirements of different interest groups: for jobs, a sublime landscape, a holiday destination, new transport links and housing?

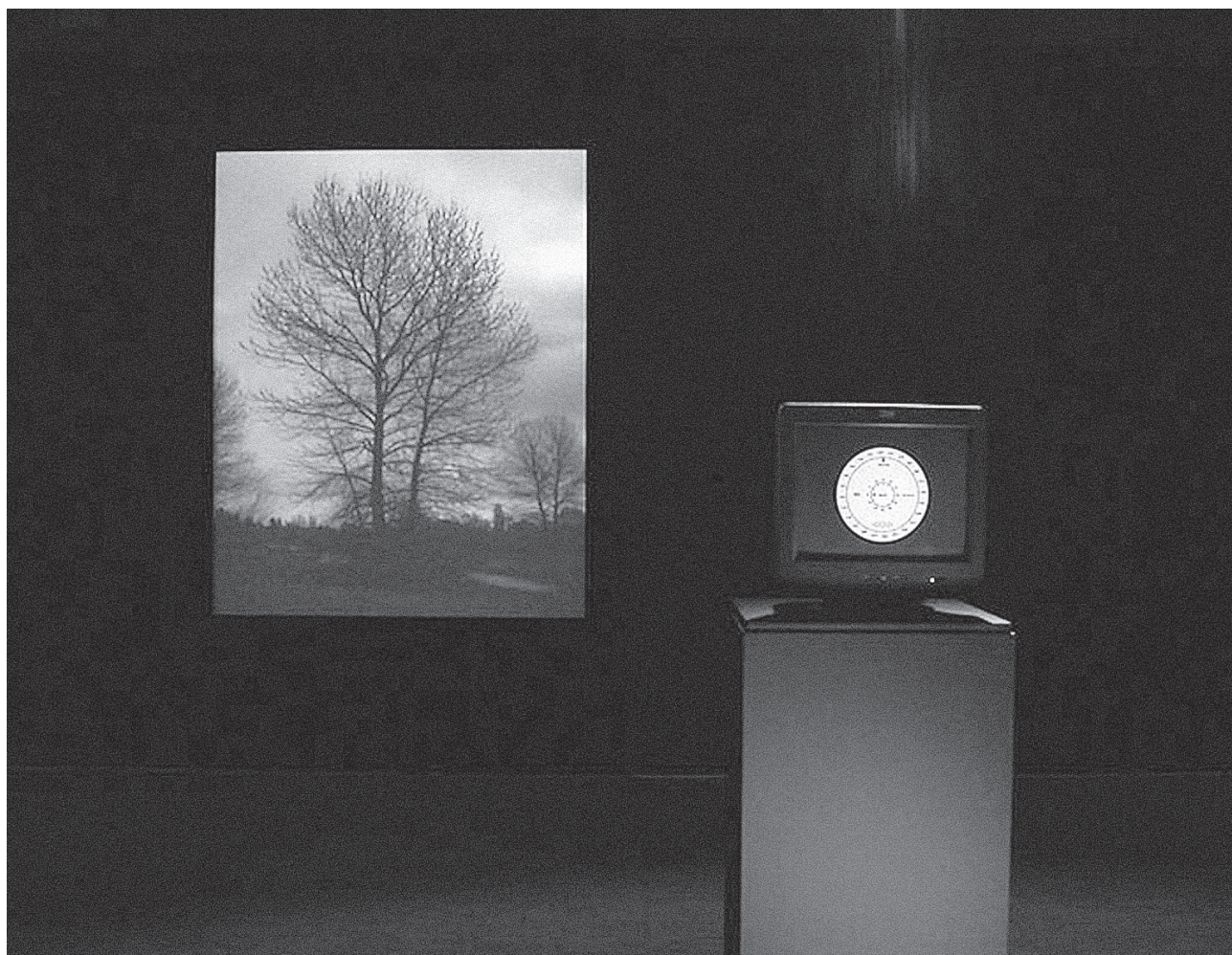
The project then addresses widespread concern about our current relationship with the natural environment. The problems go beyond those posed by specific development initiatives to the pervasive and routine ways in which environmental features are perceived, that is, as a problem to be dealt with or as an exploitable resource. All too often this has led to insensitive, even damaging initiatives, which ironically neglect the very features that may be vital to other sources of cultural and economic regeneration. Intimate perception, reverie, memory, and love of place, through which an area might be imaginatively and sympathetically re-enchanted and reclaimed, belong to the everyday experiences of residents and visitors alike. They are also of particular concern to the arts. That is, they can be reaffirmed and enhanced by artistic artefacts and events that question, or perhaps more accurately, seek to live through, the inevitability of disenchantment and instrumentality. Art can stimulate critical thinking, but it can also help to reinstate the possibility of enchantment as an experience with a powerful ecological and political dynamic.

Experiencing the Morecambe Bay Region

Morecambe Bay exists in the shadow of the English Lake District. Typically it is seen as a place one drives past to get to the Lake District. Situated just to the north of Morecambe Bay, the Lake District is a designated area of outstanding natural beauty, and one of the most important National Parks in Great Britain. Its landscape can be both awe inspiring and picturesque. Celebrated by the Lakeland poets William Wordsworth and Samuel Taylor Coleridge, and artists such as John Ruskin and J.W. Turner it is actively preserved, prospering as a key tourist destination for Japanese, American and European visitors, as well as

2. Chris Welsby, *Trees in Winter*, jednokanalna videoinstalacija pokretana vremenskim uvjetima / a single channel weather driven video installation

2

3. Water Log, Plesači /
Dancers: Jennifer Monson,
Nigel Stewart
foto / photo: Kirk Woolford

3

ključna turistička destinacija za posjetitelje iz Japana, Amerike i Europe, a privlači i mobilne stanovnike Velike Britanije. Za razliku od toga, zaljevu Morecambe nedostaju povijesno nasljeđe i draž engleskog romantizma (iako je Turner i ondje slikao), a ne posjeduje ni institucionalni autoritet jednog nacionalnog parka.

Zaljev Morecambe poznat je po živom pijesku i galopirajućim plimama. To je mjesto izuzetne ljepote za one koji se s njime susretnu, ali i veoma opasno mjesto. Od pradavnih vremena pijesak je uzrokovao tragedije, a reputacija zaljeva kao 'varljivog' i stvarna je i imaginarna. Tragedija novijeg datuma bila je smrt 21 kineskog sakupljača školjki, koje je iznenadila plima u veljači 2004. godine.

Zacijelo je u neskladu s dramatičnošću i ljepotom kraja činjenica da on pati od visoke stope nezaposlenosti i niskog stupnja poslovnog razvoja i kulturne aktivnosti. Gubitak nekoć blistave brodogradnje u Barrowu i sve slabiji izgledi u ribarstvu popraćeni su fizičkom nedostupnošću, osobito iz smjera glavnih urbanih konglomerata sjeverozapada, Manchestera i Liverpoola. Regija ne uspijeva privući privredne ili kulturne investitore, bilo privatnih poduzeća bilo središnje vlade, jer ova potonja u Velikoj Britaniji uglavnom podupire ona područja koja se mogu pohvaliti većom etničkom raznolikošću i odgovarajućim socijalnim problemima.

Fizička geografija zaljeva smatra se čimbenikom koji pridonosi nedostatku privrednog boljitka u toj regiji i poduzelo se mnogo da se taj problem riješi: bilo je pokušaja da se kopno otme moru isušivanjem močvara već u viktorijanskom razdoblju, a u novije vrijeme i onih baraže zaljeva Morecambe sa svrhom da ga se pretvori u slatkovodnu lagunu. Nedavno su izneseni i prijedlozi da se izgradi most koji će jednu stranu spajati s drugom kako bi se potaknuo ekonomski razvoj i doveo turizam na sjevernu stranu zaljeva. Danas je nuklearna elektrana u Heyshamu važan element industrije i zaposlenosti, ali predstavlja i mračnu i prijeteću prisutnost na jugu zaljeva.

Vizualni dojam zaljeva Morecambe uglavnom je voden i zemljan, ali i zračne forme kao što su oluje, oblaci, izmaglica i atmosfera ostavljaju snažan utisak. Zanimljivo i neobično obilježje područja, barem u okvirima zapadne britanske obale, jest dvoznačnost ili neopredijeljenost između vodenog i zemljanog. Za oseke zaljev je gotovo u potpunosti 'kopno', ali nakon otprilike jednog sata može ponovno postati uglavnom 'more'. Gdje kopno i more započinju i završavaju? Na koji način te dramatične oscilacije, prisutnost tog 'ne baš sasvim kopna, ali niti mora', utječu na način života tamošnjih ljudi? Kakav utisak to ostavlja na njihovu maštu? Koje su kulturne i fizičke implikacije? To su neka od pitanja kojima se umjetnici uključeni u ovaj projekt nastoje pozabaviti.

attracting mobile UK residents. By contrast, Morecambe Bay does not have the historical legacy and lure of English Romanticism (although Turner was active here as well) nor has it the institutional clout of being a National Park.

Morecambe Bay is well-known for its quicksands and fast-moving incoming tides. It is a place of exquisite beauty for those who encounter it, but it is also highly dangerous. There have been tragedies on the sands since time immemorial, and its 'treacherous' reputation is both real and imaginary. A recent tragedy was the death of 21 Chinese cockle-pickers drowned by incoming tides in February 2004.

It is perhaps at odds with the drama and beauty of the area that it suffers high levels of unemployment and low levels of business development and cultural activity. The loss of a once thriving shipbuilding industry in Barrow and dwindling viability of fishing is matched with physical inaccessibility, especially from the main northwest conurbations of Manchester and Liverpool. The region is unable to attract economic or cultural investment either from private business or central government, which in the UK generally supports areas able to boast greater ethnic diversity and attendant social disadvantage.

The physical geography of the Bay is perceived as a contributing factor in the region's lack of economic prosperity and there have been several attempts to address the problem: attempts at land reclamation in draining the marshes in the Victorian period; more recently the Morecambe Bay barrage, which aimed to transform the Bay into a fresh water lagoon; and recent proposals to build a bridge connecting one side with the other in order to stimulate economic growth and open up tourism on the north side of the Bay. Today Heysham nuclear power station provides an important form of industry and employment, but casts a dark and looming presence over the south of the Bay.

Morecambe Bay's visual impact is primarily aquatic and terrestrial, although aerial forms such as storms, clouds, mist, and atmosphere, make a strong impression. An interesting and unusual characteristic of the area, at least in terms of the west coast of Britain, is the ambiguity or undecidability between the aquatic and terrestrial. At low tide the Bay is almost entirely 'land', but within an hour or so can become predominantly 'sea'. Where do land and sea start and finish? What difference does this dramatic oscillation, the presence of this 'not quite land, yet not quite sea', make to the way people live there? How does it act on the imagination? What are the cultural and physical implications? These are some of the questions the artists engaged in the project seek to address.

Water Log: Ples između mokrog i suhog

Projekt *Water Log* odvijao se u svibnju 2007., predvođen umjetnicom okolišnih kretanja Jennifer Monson iz SAD-a, uz učestalo savjetovanje s plesnim umjetnikom Nigelom Stewartom sa Sveučilišta u Lancasteru i zaljevskim vodičem Alanom Sledmoreom. Uključivao je radionice s osnovnoškolskom djecom, performans s profesionalnim plesnim umjetnicima iz regije u suradnji s organizacijom Dance NorthWest i simpozij o radu Monsonove općenito. Radionice su se bavile industrijskim pogonima i močvarama duž "Lancasterskog obalnog puta" i javnim pravom nad prijelazom preko pješčanog područja zaljeva Morecambe. Projekt *Water Log* istraživao je način na koji dinamični ekosustavi u zonama između kopna i mora nameću specifične strategije u plesnim improvizacijama, kao i način na koji improvizacije omogućuju sudionicima da dožive čak i sasvim prolazne ekološke pojave (npr. uzorke u naplavinama ili nestajuće tragove stopala). Istraživao je kako taj doživljaj može vratiti čar u naš odnos prema prirodi i dovesti u pitanje predodžbu o krajoliku kao pukoj jedinici ljudske djelatnosti.

Za razdoblje 2007./2008. planirane su sljedeće radionice: *Natural Interventions: Technology and Representation*, jednodnevna radionica pod vodstvom filmskog redatelja Chrisa Welsbyja, profesora filma na Sveučilištu Simon Fraser u Kanadi, uz suradnju s video umjetnicom i slikaricom Emmom Rose sa sveučilišta u Lancasteru, i udrugom Folly Media, vodećom u digitalnoj umjetnosti, koja ima sjedište u Cumbriji, Lancashireu i na Internetu, a posvećena je osposobljavanju nove publike za istraživanje umjetnosti putem tehnologije. Radionica će istražiti način na koji inovativne upotrebe vizualne tehnologije mogu promijeniti izrabljivački, dominantni i otuđujući odnos naspram prirode, koji je karakterističan za konvencionalne reprezentacijske prakse. Kada se promatra kroz kameru, krajolik je udaljen, za razliku od neposrednog doživljaja prirode kakav obično traže slikari. Chris Welsby će pokazati kako vizualna tehnologija može vratiti unutrašnji doživljaj prirode. Snimanje filma u zaljevu Morecambe omogućit će skupini da istraži tehnike prepuštanja određenog stupnja kontrole tako što će dopustiti kretanjima vjetra, oblaka i vode da igraju aktivnu ulogu u nastajanju filma.

Ecologies of Narrative: Memories of Water je jednodnevna radionica pod vodstvom autora performansa i umjetnika zvuka Graemea Millera, suosnivača prijelomne skupine Impact Theatre Co-operative, u uskoj suradnji s pejzažnim spisateljem Carlom Laveryjem sa sveučilišta u Lancasteru. Oni namjeravaju istražiti načine na koje umjetnik može raditi s krajolikom kako bi otkrio ekologiju sjećanja i mjesto žalovanja. Istražit će koncept krajolika kao sjećanja, razvijajući tehnike Graemea Millera za prikupljanje

Water Log: Dancing in-between the Wet and Dry

Water Log took place in May 2007. It was led by environmental movement artist Jennifer Monson, USA, in close consultation with dance artist Nigel Stewart of Lancaster University, and cross-bay guide Alan Sledmore. It involved workshops with primary school children, a performance with professional regional dance artists, in collaboration with Dance NorthWest, and a symposium on Monson's work in general. The workshops explored an industrial estate and marsh land along the Lancaster Coastal Path and public rights of way across Morecambe Bay sands. *Water Log* investigated how dynamic eco-systems of zones in-between land and sea suggest specific strategies for dance improvisation, and how improvisations enable participants to experience even the most ephemeral eco-phenomena (e.g., patterns of washed-up debris, evaporating footprints). It explored how that experience can re-enchant our relationship with nature and contest the notion of landscape as merely a unit of human occupation.

The following workshops are planned for 2007-2008: *Natural Interventions: Technology and Representation*, a week-long workshop by film-maker Chris Welsby, Professor of Film, Simon Fraser University, Canada, in collaboration with video artist and painter Emma Rose, Lancaster University, and Folly Media, a leading digital arts organisation working in Cumbria, Lancashire and online, committed to enabling new audiences to explore art through technology. The workshop will explore how innovative uses of visual technology can change the exploitative, dominating and distancing relationship with nature characteristic of conventional representational practices. When viewed through a camera the landscape is distanced, contrary to the direct experience of nature sought traditionally by painters. Chris Welsby will demonstrate how visual technology can reclaim an embedded experience of nature. Filming in Morecambe Bay will enable the group to explore techniques for surrendering some degree of control by allowing wind and cloud and water movement to play an active part in film making.

Ecologies of Narrative: Memories of Water is a one-week workshop led by performance maker and sound artist Graeme Miller, founding member of the seminal Impact Theatre Co-operative, in close consultation with landscape writer Carl Lavery, Lancaster University. They intend investigating ways in which the artist can work with landscape to disclose an ecology of memory and a site of mourning. They will explore the concept of landscape as memory by developing Graeme Miller's techniques of gathering material from people and the places they inhabit. The focus will be the drowning of twenty-one Chinese cockle-pickers. They will research the history of cockle-picking in the area and then run a writing and recording workshops with the university, artists, social scientists, environmentalists, historians and cultural groups from Morecambe.

građe od ljudi i mjesta koja ti ljudi nastanjuju. Žarište će biti utapanje 21 kineskog sakupljača školjki. Projekt će istražiti povijest sakupljanja školjki u tom kraju i zatim održati niz radionica pisanja i snimanja, koje će uključivati sveučilište, umjetnike, znanstvenike o društvu, stručnjake za okoliš, povjesničare i kulturne udruge iz Morecambea.

Sounding Environment: Listening to Land je jednodnevna radionica pod vodstvom elektroakustičkog skladatelja i dizajnera zvuka Ambrosea Fielda, višeg predavača glazbe na sveučilištu u Yorku, u suradnji s videoumjetnikom i skladateljem zvuka Neilom Boyntonom te udrugom Folly Media. Oni će istražiti način na koji tehnološki napredak u snimanju i prezentaciji zvuka razvija mogućnosti za novi odnos skladatelja i krajolika. Ambrose Field će pokazati kako je razvoj tehnologije radikalno promijenio način na koji skladatelji rade. Demonstrirat će nove načine hvatanja, kodiranja i transformiranja elementarnih zvukova s pomoću višekanalnog audiosustava. Skupina će snimati na području zaljeva Morecambe i vraćati se na Sveučilište kako bi radila na zvuku s pomoću digitalne opreme. Reflektirat će o načinu na koji takva duboka i interaktivna iskustva evociraju naš duboko utjelovljeni doživljaj prirode. ▶

Sve radionice dokumentirane su u obliku pisanog izvješća i DVD-a, a mogu se i downloadati s isječcima iz audiovizualnog materijala na stranici: cle.lancs.ac.uk. Sudionike u projektu moguće je kontaktirati e-mailom: e.rose@lancs.ac.uk, n.boynton@lancs.ac.uk, n.stewart@lancs.ac.uk, c.lavery@lancs.ac.uk

Each workshop is documented through a written report and DVD, downloadable with audiovisual excerpts from the website: cle.lancs.ac.uk. Participants in the project can be contacted via their email addresses: e.rose@lancs.ac.uk, n.boynton@lancs.ac.uk, n.stewart@lancs.ac.uk, c.lavery@lancs.ac.uk

Sounding Environment: Listening to Land is a week-long workshop led by the electro-acoustic composer and sound designer Ambrose Field, Senior Lecturer in Music, York University, with video artist and sound composer Neil Boynton and Folly Media. They will explore how technological advances in capturing and representing sound develop possibilities for a new relationship between composer and landscape. Ambrose Field will show how developments in technology have radically changed the way composers work. He will demonstrate new techniques of capturing, encoding and transforming elemental sounds through multi-channel audio. The group will record in the Morecambe Bay area, returning to the university to work on the sound with digital equipment. They will reflect on how these immersive and interactive experiences evoke our embodied experience of nature. o

— Emma Rose je zamjenica direktora i suravateljica Instituta za suvremenu umjetnost pri Sveučilištu u Lancasteru u Velikoj Britaniji, gdje koordinira programe na studijima slikarstva, crtanja, kiparstva i digitalne likovne umjetnosti. Autorica je slikarskih i eksperimentalnih digitalnih radova u suradnji s Neilom Boyntonom, koji su izloženi i emitirani na mnogim mjestima širom Europe i SAD-a.

— Emma Rose is Deputy Director and Associate Director the Institute for Contemporary Arts, Lancaster University, UK, where she is course convenor for students studying painting, drawing, sculpture and digital fine art. She makes paintings and experimental digital works with collaborator Neil Boynton that have been exhibited and screened internationally in many locations in Europe and the USA.